

Urgrav id. 8806 i Vindsletlia, Fauske k, Nordland f.

Janne Oppvang og Erik Kjellman

TROMSØ MUSEUM Arkeologiske rapporter 2018

Lokalitet: Vindsletlia
Id.nr.: 8806
Kulturminnetype: gravminne/urgrav
Undersøkelsesår: 2018
Areal: 1m²

Tiltakshaver: Riksantikvaren

Kommune: Fauske
Fylke: Nordland
Gnr/bnr: 86/6
Koordinater: Ø 524650 /N 7455823

Feltleder: Janne Oppvang
Prosjektansvarlig: Anja Roth Niemi
Rapport: Janne Oppvang og Erik Kjellman
Dato: 22.10.2018

Prosjektnr.: A49314
Ephorte: 2016/4672
Aksesjonsnr.: 2018/21
Fotobase: TSAD61
Gjenstandsbase: TS15767

Sammendrag

Urgrav id. 8806 i Vindsletlia var registrert som en forstyrret og omrotet grav. Dekkhellene hadde vært flyttet på flere ganger og beina eksponert. Tromsø Museum sikret grava og skjelettmateriale fra menneske i juni 1018. Det ble da tatt inn to bein fra legg og to ribbein. En prøve fra leggbeinet ble datert til 1039-1210 e. Kr. Grava og skjelettmaterialet tolkes som å være en senere deponering/gjenbegraving. Det opprinnelige urgravstedet antas å ha ligget nært, men gjemt nedrast ur.

INNHOOLD

Innledning og gjennomføring.....	1
Beliggenhet og kulturmiljø.....	2
Registreringer.....	2
Målsetting.....	3
Undersøkelsen.....	3
Dokumentasjon.....	4
Funn og analyse.....	4
Diskusjon.....	5
Litteratur.....	6

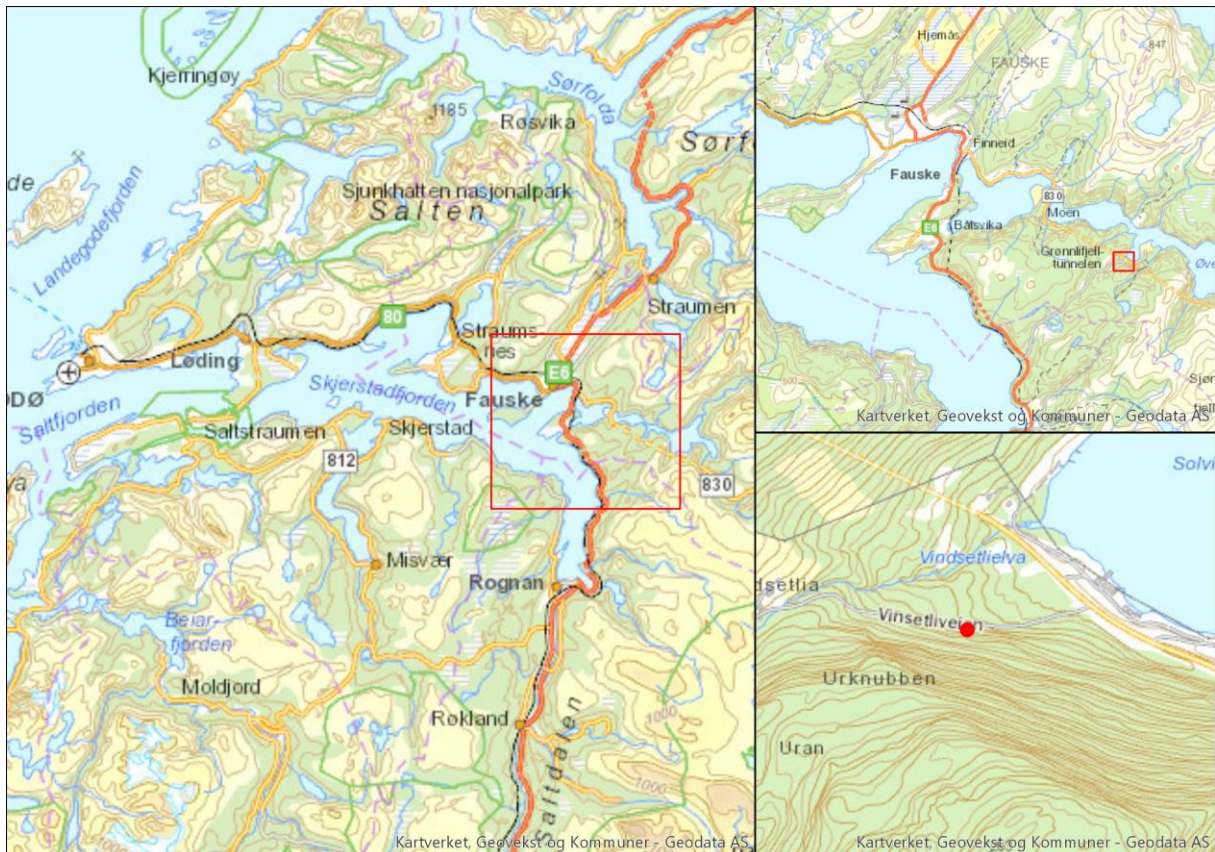
INNLEDNING OG GJENNOMFØRING

I desember 2017 meldte Sametinget inn behov for sikring av urgrav id 8806 i Vindsletlia til Tromsø Museum. Sametinget argumenterte for at urgrava lå utsatt til, nært en trafikkert vei, og under store steinblokker som sto i fare for å rase ned. Tromsø Museum sa seg enige i denne vurderingen og søkte om sikringsmidler over Statsbudsjettets Post 70, i 2018 ble det bevilget midler til å sikre denne urgrava.

Undersøkelsen ble gjennomført av Janne Oppvang og Erik Kjellman i perioden 18.-20. juni 2018. Prosjektleder for undersøkelsen var Anja Roth Niemi. Janne Oppvang hadde ansvar for praktisk gjennomføring i felt og rapportskriving. Erik Kjellman hadde ansvar for digital dokumentasjon og utarbeiding av kart og illustrasjoner i etterarbeidet.

Det ble brukt to dagsverk til forarbeid, dette innebar bestilling av reise, overnatting og leiebil, pakking av utstyr. I tillegg ble tiden brukt til å sette seg inn i bakgrunn for undersøkelse og det som var kjent om lokaliteten. Det ble kun brukt 6 av 10 dagsverk i felt, da prosjektet viste seg å være enklere å gjennomføre enn planlagt. På etterarbeid ble det brukt totalt 6 av 10 dagsverk på funnbehandling, analyse og utarbeiding av rapport.

BELIGGENHET OG KULTURMILJØ

Figur 1 Vindsletlia i Fauske, Nordland

Vindsletlia ligger ca 12 km sørøst for Fauske, nært Solvik og Solvikbukta på sørsiden i den ytre delen av Øvervatnet (Figur 1). Området er preget av bratte fjell og adkomsten til området ligger midt i mellom Grønnliffjelltunnelen og Hårskoltttunnelen. Lokaliteten lå ca. 150m opp langs Vinsletliveien, fra avkjøringen på RV 830. Urgrava lå i ulendt og bratt terreng preget av store rasblokker. Det var lett adkomst da grava lå helt inntil sørsiden av grusveien.

Terrenget består av blandingsskog, gress og mose og er godt vegetert. Fjellene i området er bratte, med løs ur og det har gått flere ras i nyere tid i skrenten rundt urgrava. Det var flere åpninger og hellere i området rundt, noen ble undersøkt, men flere ble vurdert som for rasfarlige og uforsvarlige å undersøke. Det er heller ingenting annet registrert i Askeladden i området (Riksantikvaren).

Registreringer

Urgrav id. 8806 ble registrert i Askeladden i 1996. Der beskrives den som en grav under nedraste steinblokker i en bratt ur og rett ved en vei. Grava har vært åpnet og omrotet tidligere og den inneholder kun 4 synlige skjelettrestreter.

Det er registrert ytterligere to urgraver i et større området rundt Vindsletlia. Vestover på nordsiden av Øvervatnet, og på sørsiden av Heimefjellet ligger urgrav-lokaliteten Hjemgam, id 8265. Her ble det i 1915 funnet 2 samiske graver fra middelalder. I Askeladden (Riksantikvaren) er det beskrevet at likene lå i bulkister ca. 1 m lange, og at skjelettene ble sendt til anatomisk institutt og kistene til Norsk Folkemuseum på Bygdøy.

Den andre urgraven ligger på nordsiden av Heimefjellet, har id. 57440-1 og går under navnet

Nygård. Denne ble funnet i ca. 1916 og beskrives som en heller der det innerst var bygget en ramme av store steiner, dekket av flate heller. I denne kisten lå det et skjelett som også ble sendt til anatomisk institutt, men ikke datert. I ura finnes det flere huler og hellere som har vært brukt bl.a. under siste verdenskrig. Det er også funnet dyrebein og en del av en hodeskalle løst i området.

Mot Fauske ligger det en tredje registrert urgrav, id. 57439-1, i fjellsiden over Vatnan. Graven lå i en hule og har vært dekket av steinheller. Her ble det funnet en hodeskalle (sendt til Anatomisk Institutt) og et sølvkors datert til 1050-1200 (innsendt til Tromsø Museum).

MÅLSETTING

Prosjektet hadde som målsetting å dokumentere helleren, samle inn alt beinmateriale og gjøre en begrenset utgravning av helleren for å undersøke om det fantes mer beinmateriale enn det som var registrert. I tillegg skulle det innsamlede materialet analyseres og dateres.

UNDERSØKELSEN

De registrerte forholdene var de samme som ble observert under undersøkelsen i 2018 og det ble kun funnet 4 bein alle fra menneske.

I forkant av grava lå det utraste steinblokker og ned imellom var det store hulrom. Det var mye vegetasjon rundt åpningen, som ble fjernet for å få inn lys til dokumentasjonen. Selve hula/helleren var ca. 2,5 m dyp, ved dråpefallet var den 80 cm høy og ytterst i helleren var det 2

Figur 2 Venstre: Beina under dekkheller før undersøkelsen (foto: sametinget) Høyre: Beina som de lå før innsamling (foto: Tromsø Museum)

meter bredt.

Skjelettmaterialet var lagt i en langsgående sprekk i hula (Figur 2), og var dekket til med store heller. Under dette besto undergrunnen av småstein og humus, og gav preg av å være naturlig rasmateriale. Bergsprekken smalnet av nedover og det var ikke de store mengdene å grave ut under grava. Området rundt var preget av små og mellomstore rassteiner. Det ble i tillegg undersøkt med lykter ned i mellom rasblokkene, uten at det kom frem noe mer skjelettmateriale. Selve grava ble gravd ut til bunns.

Etter undersøkelsen ble deler av massene ført tilbake og hellene lagt på plass.

Figur 3 Hellene lagt tilbake etter undersøkelsen

Figur 4 Funnfoto med nummerering av bein

Grava ble dokumentert med fotogrammetri før og under undersøkelsen (Figur 5). Det ble ikke gjort noen innmålinger med GPS da det ikke var dekning i området. I tillegg ble området og grava fotografert.

Hvert enkelt bein ble gitt ett feltundernummer og nøyaktig plassering ble markert på foto (Figur 4).

Figur 5 Utsnitt av 3d-modell

FUNN OG ANALYSE

Det ble funnet 4 skjelettrestrester, tibia og fibula (bein fra leggen) og to deler av ribbein (costa) (Ts15767.1-4). En prøve fra det største leggbeinet (tibia) ble datert til 1039-1210 (kalibrert med 2 sigma avvik og 95% sikkerhet) (vedlegg dateringsrapport) (Ts15767.5). Isotopanalysene i samme rapport viser ikke til spesielt høye marine verdier og det er ut i fra dette ikke grunn til å

tro at feilmarginen i denne dateringen skal være påvirket av dette.

DISKUSJON

Urgrav id. 8806 i Vindsletlia var registrert som forstyrret og omrotet, da hellene flere ganger har vært flyttet på og beina eksponert. Hellene så også ut til å ha vært flyttet på siden sist sametinget var det og kikket, mens selve beina hadde ikke blitt flyttet på siden dette.

Vi fant og tok inn de 4 skjelettrestene og fastslo at dette var rester fra et leggbein og ribbein. En prøve fra leggbeinet ble datert til 1039-1210 e. Kr. Det var ingen andre funn eller daterbart materiale i urgrava.

Vi fikk inn tips fra lokalbefolkningen om at det er flere urgraver i området og det skulle ha vært funnet en hodeskalle her tidligere, som ble levert inn til Tromsø Museum, dette finnes det imidlertid ikke dokumentasjon på. Det er ingen andre urgraver registrert i det umiddelbare nærområdet, men det er ikke usannsynlig at det finnes uregistrerte graver da ura er stor, rasutsatt og uoversiktlig.

Inntrykket fra felt var at dette ikke var en opprinnelig plassering av beina. Vi fikk også tips om at den opprinnelige grava lå under de store steinblokkene som nå danner en heller. Det har gått mye ras i dette området og terrenget har trolig forandret seg mye på et par hundre år. Det er mulig at disse skjelettrestene har blitt funnet ute av kontekst og blitt plassert i dagens heller, og dekket til med små steinheller for å skjule beina.

Til sammenligning ligger det flere urgraver i området, og disse har alle hatt tilstede en større del av skjelettet og de har hatt tre- eller steinkister. I noen tilfeller er det også registrert gravgaver (se urgrav, id. 57439-1 under registreringer) (se også for eksempel Skjellesvik 2014).

Når det kommer til dateringen så er det kun en datering herifra, men det er ingen grunn til å tro at den er misvisende. Den kan sees i sammenheng med datering av for eksempel sølvkorset i urgrav, id. 57439-1 – Vatnan, og i sammenheng med dateringer fra Mørsvikbotn og delvis Skjellesvik. Fra Skjellesvik i Tysfjord viser to av tre dateringer på never til det samme tidsrommet, mens datering av skjelettet og den siste neveren var betydelig eldre, med hhv. 640-680 og 425-600 e. Kr. (Figenschau 2014).

LITTERATUR

Figenschau, I. 2014. *Skjellesvik, Tysfjord. Arkeologisk nødutgravning*. Upublisert rapport Riksantikvaren. Askeladden. Retrieved from <https://askeladden.ra.no>

Beta Analytic
RADIOCARBON DATING

Beta Analytic Inc
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155
Tel: 305-667-5167
Fax: 305-663-0964
beta@radiocarbon.com

Mr. Darden Hood
President

Mr. Ronald Hatfield
Mr. Christopher Patrick
Deputy Directors

ISO/IEC 17025:2005 Accredited Test Results: Testing results recognized by all Signatories to the ILAC Mutual Recognition Arrangement

September 20, 2018

Mrs. Janne Oppvang
Tromsø Museum
The Arctic University of Norway
Tromsø, N9037
Norway

RE: Radiocarbon Dating Results

Dear Mrs. Oppvang,

Enclosed is the radiocarbon dating result for one sample recently sent to us. As usual, specifics of the analysis are listed on the report with the result and calibration data is provided where applicable. The Conventional Radiocarbon Age has been corrected for total fractionation effects and where applicable, calibration was performed using 2013 calibration databases (cited on the graph pages).

The web directory containing the table of results and PDF download also contains pictures, a cvs spreadsheet download option and a quality assurance report containing expected vs. measured values for 3-5 working standards analyzed simultaneously with your samples.

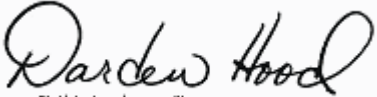
The reported result is accredited to ISO/IEC 17025:2005 Testing Accreditation PJLA #59423 standards and all pretreatments and chemistry were performed here in our laboratories and counted in our own accelerators here in Miami. Since Beta is not a teaching laboratory, only graduates trained to strict protocols of the ISO/IEC 17025:2005 Testing Accreditation PJLA #59423 program participated in the analysis.

As always Conventional Radiocarbon Ages and sigmas are rounded to the nearest 10 years per the conventions of the 1977 International Radiocarbon Conference. When counting statistics produce sigmas lower than +/- 30 years, a conservative +/- 30 BP is cited for the result. The reported $\delta^{13}C$ was measured separately in an IRMS (isotope ratio mass spectrometer). It is NOT the AMS $\delta^{13}C$ which would include fractionation effects from natural, chemistry and AMS induced sources.

When interpreting the result, please consider any communications you may have had with us regarding the sample. As always, your inquiries are most welcome. If you have any questions or would like further details of the analysis, please do not hesitate to contact us.

Our invoice has been sent separately. Thank you for your prior efforts in arranging payment. As always, if you have any questions or would like to discuss the results, don't hesitate to contact us.

Sincerely ,

Digital signature on file

Beta Analytic
RADIOCARBON DATING

Beta Analytic Inc
4985 SW 74 Court
Miami, Florida 33155
Tel: 305-667-5167
Fax: 305-663-0964
beta@radiocarbon.com

Mr. Darden Hood
President

Mr. Ronald Hatfield
Mr. Christopher Patrick
Deputy Directors

ISO/IEC 2005:17025-Accredited Testing Laboratory

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSES

Janne Oppvang
Tromsø Museum

Report Date: September 20, 2018
Material Received: August 31, 2018

Laboratory Number	Sample Code Number	Conventional Radiocarbon Age (BP) or Percent Modern Carbon (pMC) & Stable Isotopes	
		Calendar Calibrated Results: 95.4 % Probability High Probability Density Range Method (HPD)	
Beta - 503008	TS15767.5	900 +/- 30 BP	IRMS $\delta^{13}\text{C}$: -18.4 o/oo
			IRMS $\delta^{15}\text{N}$: +13.6 o/oo
	(95.4%) 1039 - 1210 cal AD	(911 - 740 cal BP)	
	Submitter Material: Bone (Non-heated) Pretreatment: (bone collagen) collagen extraction; with alkali Analyzed Material: Bone collagen Analysis Service: AMS-Standard delivery Percent Modern Carbon: 89.40 +/- 0.33 pMC Fraction Modern Carbon: 0.8940 +/- 0.0033 D14C: -105.99 +/- 3.34 o/oo $\Delta^{14}\text{C}$: -113.31 +/- 3.34 o/oo(1950:2,018.00) Measured Radiocarbon Age: (without d13C correction): 790 +/- 30 BP Calibration: BetaCal3.21: HPD method: INTCAL13 Carbon/Nitrogen: CN : 3.1 %C: 42.27 %N: 15.81		

Results are ISO/IEC-17025:2005 accredited. No sub-contracting or student labor was used in the analyses. All work was done at Beta in 4 in-house NEC accelerator mass spectrometers and 4 Thermo IRMSs. The "Conventional Radiocarbon Age" was calculated using the Libby half-life (5568 years), is corrected for total isotopic fraction and was used for calendar calibration where applicable. The Age is rounded to the nearest 10 years and is reported as radiocarbon years before present (BP), "present" = AD 1950. Results greater than the modern reference are reported as percent modern carbon (pMC). The modern reference standard was 95% the ^{14}C signature of NIST SRM-4990C (oxalic acid). Quoted errors are 1 sigma counting statistics. Calculated sigmas less than 30 BP on the Conventional Radiocarbon Age are conservatively rounded up to 30. $\delta^{13}\text{C}$ values are on the material itself (not the AMS $\delta^{13}\text{C}$). $\delta^{13}\text{C}$ and $\delta^{15}\text{N}$ values are relative to VPDB-1. References for calendar calibrations are cited at the bottom of calibration graph pages.

Calibration of Radiocarbon Age to Calendar Years

(High Probability Density Range Method (HPD): INTCAL13)

(Variables: $\delta^{13}\text{C} = -18.4$ o/oo)

Laboratory number **Beta-503008**

Conventional radiocarbon age **900 $\pm$ 30 BP**

95.4% probability

(95.4%) 1039 - 1210 cal AD (911 - 740 cal BP)

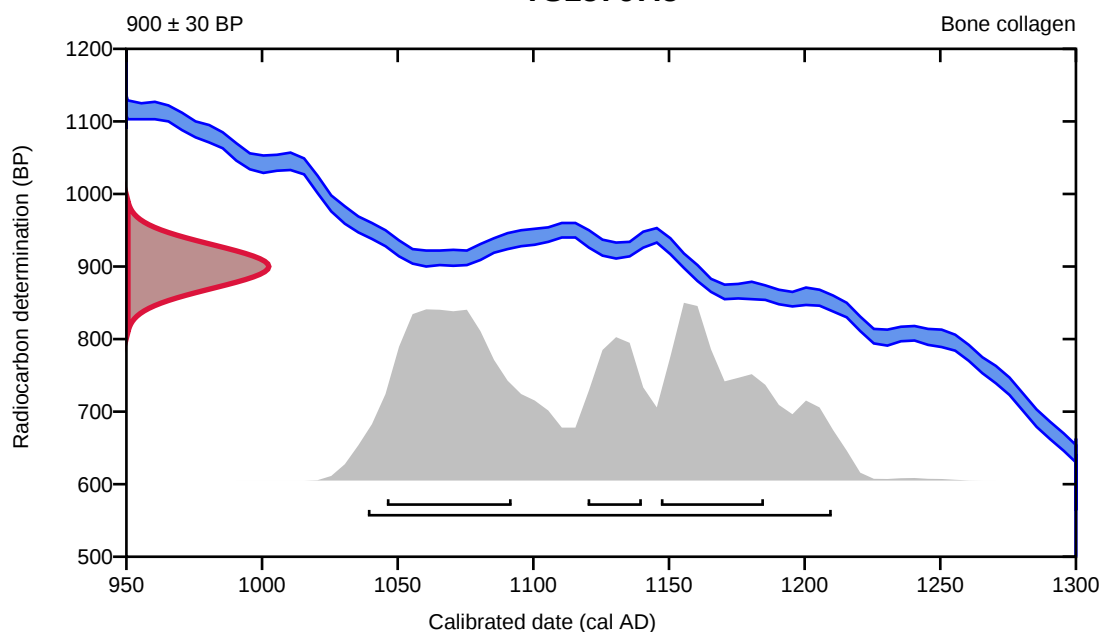
68.2% probability

(33%) 1046 - 1092 cal AD (904 - 858 cal BP)

(23.5%) 1147 - 1185 cal AD (803 - 765 cal BP)

(11.8%) 1120 - 1140 cal AD (830 - 810 cal BP)

TS15767.5

Database used
INTCAL13

References

References to Probability Method

Bronk Ramsey, C. (2009). Bayesian analysis of radiocarbon dates. Radiocarbon, 51(1), 337-360.

References to Database INTCAL13

Reimer, et.al., 2013, Radiocarbon55(4).

Museumsnr.	Unr.	Gjenstand	Materiale	Gnr.	Bnr.	LokalitetsID	Fylke	Antall gjenstander	Art_Id	Datering	Gjstand_Beskrivelse	Spesmateriale	L.	Vekt
Ts15767	1	Bein	bein	86	6	8806	Nordland	1	286790		Leggbein, tibia, fra menneske, funnet i ei urgrav. Beinets er datert - prøve TS15767.5. Datering 1039-1210 e. Kr.	tibia	31,5	150
Ts15767	2	Bein	bein	86	6	8806	Nordland	1	286793		Leggbein fra menneske, fibula, funnet i urgrav.	fibula	31	35
Ts15767	3	Bein	bein	86	6	8806	Nordland	1	286794		Ribbein, costa, fra menneske, funnet i urgrav.	costa	16,6	13,8
Ts15767	4	Bein	bein	86	6	8806	Nordland	1	286795		Ribbein, costa, fra menneske, hentet inn fra en urgrav.	costa	15,7	11
Ts15767	5	Prøve	bein	86	6	8806	Nordland	1	287160	1039-1210 AD, kaliberert med 2 sigma avvik, BETA nr. 503008	Prøve fra TS15767.1 - tibia. Sendes til c14 datering og destrueres.	menneske	2,6	0,9